

ARTUR LUHA

Nõukogude Eesti teadlaste peret tabas 1953. a. lõpul raske kaotus — 29. detsembril suri Eesti NSV Teaduste Akadeemia tegevliige Artur Heinrichi p. Luha.

A. Luha sündis 9. juulil 1892. aastal Keila lähedal. Lõpetanud Tallinnas keskkooli 1912. aastal, astus ta Tartu ülikooli loodusteadusi õppima. 1923. aastal sai ta kandidaadi teadusliku kraadi geoloogia alal töö eest, mis käsitles brahhiopoodide perekonna *Porambonites* paleontoloogiat.

1925. aastast peale oli ta Tartu ülikooli geoloogia kabineti ja muuseumi juhataja kohustetäitjaks ning pidas õppeülesande korras loenguid geoloogilistes ainetes, täites lünka, mis oli tekkinud ülikoolis geoloogia alal prof. H. Bekkeri surmaga 1925. aastal.

1930. aastal kaitses A. Luha doktoriväitekirja ülem-siluri stratigraafiat käsitleval teemal.

Nõukogude korra kehtestamisega Eestis 1940. aastal nimetati A. Luha Eesti NSV Tööstuse Teadusliku Uurimise Keskinstituudi Maavarade Osakonna juhatajaks, mis kohal ta töötas 1947. aastani.

1945. aastal valiti A. Luha Tartu Riikliku Ülikooli juures asutatud geoloogiaosakonna paleontoloogia ja stratigraafia kateedri juhatajaks-professoriks.

1946. aastast oli A. Luha Eesti NSV Teaduste Akadeemia tegevliige. Geoloogia Instituudi loomisel 1947. aasta jaanuaris nimetati ta selle direktoriks. Geoloogia Instituudi direktori kohal töötas ta kuni oma varajase surmani.

Prof. A. Luha surmaga on Nõukogude Eesti kaotanud Eesti NSV geoloogia kauaaegse ja silmapaistva uurija ning geoloogilise uurimistöö orga-

niseerija ja juhataja. Tema töö ülem-siluri stratigraafia kohta tõstis esile palju uusi seisukohti ja rikastas oluliselt Eesti NSV geoloogia tundmist. A. Luha tööd on täpsustanud ka Kagu-Eestis esinevate ülem-devoni mereliste setete geoloogiat ulatuslike sügavpuurimiste materjalide põhjal. Aluspõhja geoloogia uurimisel pidas A. Luha algusest peale silmas maavarade tundmaõppimise vajadust.

Tallinnas töötamise perioodil, alates 1938. aastast, oli A. Luha teaduslik töö suunatud eeskätt Eesti NSV territooriumi maavarade geoloogia uurimisele. Organiseerides territooriumi detailset geoloogilist kaardistamist, mis haaras põhiliselt kvaternaarse setete tundmaõppimist, suunas ta kaardistajad esijoones aladele, kus tuli välja selgitada tööstusele vajalikke savivarusid. Ta ise töötas kuni viimase ajani vabariigi tähtsamate maavarade — põlevkiivi ja fosforiidi — uurimisel, andes sellega suurt abi meie rahvamajandusele.

Peale üksikuurimuste andis A. Luha ka ulatuslikke ülevaateid geoloogiaalaste uurimistööde tulemustest. Lähtudes rahvamajanduse huvidest tegi ta ülevaatliku kokkuvõtte Eesti NSV maavaradest, milles pearõhk langes aluspõhjalistele maavaradele, kuid milles leidsid samuti käsitlemist ka kvaternaarsed maavarad. Tema sulest ilmus vähemaid töid Saaremaa ja Muhu paeastanguist, Saaremaa karsti kohta, Otepää ümbruse kvaternaarse setete kohta jt. Ta kirjutas ka mõned kokkuvõtted suuremate alade kvaternaargeoloogiast. Eriti tuleb märkida tema uurimisi Kaali meteoriidikraatri tundmaõppimisel, mida ta teostas koos I. Reinwaldiga.

A. Luha teaduslikud tööd on andnud palju väärtuslikku Eesti NSV territooriumi geoloogia tundmaõppimisel, mis on tõhusalt kaasa aidanud maavarade väljaselgitamiseks ja kasutamiselevõtmiseks. Oma uurimistulemustest kõneles ta ka rohketes ettekannetes, mida ta pidas Loodusuurijate Seltsis, mille aktiivne liige ta oli 1918. aastast alates. Peale uurimistulemuste käsitles ta Loodusuurijate Seltsis peetud ettekandeis ka geoloogilise uurimistöö korraldamise küsimusi.

Ülikooli õppejõuna oli A. Luha eeskujulik pedagoog. Tema loengud paistsid silma oma järjekindla ülesehitusega ja selgusega. Ta luges Tartu ülikoolis aastail 1931—1938 peale õppeplaanis ettenähtud kursuste mitmeid erikursusi fakultatiivsete ainetena, nagu „Eesti geoloogia“, „Eesti pinnakatte geoloogia“, „Jääaja geoloogia“, „Rakendusgeoloogia“. Suurt rõhku pani ta üliõpilaste iseseisvale tööle.

A. Luha suhtus oma töösse alati suure vastutustundega ja põhjalikkusega. Ta töötas oma erialal suure armastusega. Kõigil, kes temaga lähemalt kokku puutusid, on ta meelde jäänud elurõõmsana ja teotahelisena, ikka ja ikka uute saavutuste poole püüdvana vaatamata raskustele, milliseid tal oma elus tuli väga palju ületada. A. Luha oma suure töökusega, tagasihoidlikkusega, tasakaalukusega ja seltsimeheliku abivalmidusega võitis kõigi lugupidamise.

A. Luha aastakümneid kestnud töö geoloogia alal oli väga mitmekülgne ja sisukas. Tema töö on loonud tugeva aluse geoloogia edasiarendamiseks Eesti NSV-s ja mõjustab edaspidigi meie geoloogiliste tööde teostamise käiku. Selles on jäädvustatud tema viljakas elutöö.

K. ORVIKU,
Eesti NSV Teaduste Akadeemia
korrespondentliige